

وحیدعظیم‌نیا

دبیر گروه اقتصاد

بخش انرژی ایران به دلیل قیمت پایین گاز و مصرف بالای یارانه انرژی به ویژه در بخش خانوار با چالش‌هایی مواجه است. مصرف بی‌رویه برق و گاز منجر به عدم تعادل انرژی در طول سال شده است و چشم‌انداز توسعه صنعتی کشور را تهدید می‌کند.

برای رفع این موضوع، یکی از مراحل اولیه تعیین قیمت واقعی گاز برای مشترکین بر مصرف و برای مصارفی

است که از مدل بهینه منحرف می‌شود، این حرکت برای اجرای فاز دوم تعیین تعرفه با هدف همسویی قیمت‌ها با الگوهای مصرف واقعی بسیار مهم است. در صفحه پیش‌رو به بررسی این موضوع پرداخته‌ایم.

۴فراسو

گام مهم تعرفه‌ای در بخش خانگی برای تأمین پایدار انرژی در بخش صنعتی

حرکت به سمت دستیابی به قیمت واقعی گاز برای مشتریان بر مصرف و برای مصارف خارج از مدل بهینه، گامی بسیار مهم در جهت رسیدگی به مسائل عدم تعادل انرژی و الگوهای مصرف ناکارآمد در ایران است. از طریق اجرای فاز دوم مدل تعرفه‌ای جدیدی پلکانی، وزارت به دنبال تقویت توزیع عادلانه‌تر یارانه‌های انرژی، تشویق استفاده بهینه از گاز و کاهش بار مالی دولت است. این سیاست کشور را به سمت آینده انرژی پایدارتر سوق می‌دهد، جایی که یارانه‌ها برای افراد نیازمند هدف‌گذاری می‌شود و مصرف لوکس قیمت مناسبی دارد. مانند هر تغییر خط مشی اصلی، موفقیت آن به توانایی دولت در انتقال مؤثر تغییرات، اجراء عادلانه آنها و حمایت از میانگین‌های منطقه‌ای و جهانی فراتر رفته است و شدت مصرف انرژی دو برابر میانگین جهانی است. همچنین نابرابری بین تولید و مصرف انرژی کمیودهای فصلی و اتکا به واردات بر هزینه در زمان اوج مصرف ایجاد کرده است.

بازار انرژی ایران با یارانه‌هایی مشخص می‌شود که قیمت منابع انرژی از جمله گاز طبیعی را به طور مصنوعی پایین نگه می‌دارد. این امر منجر به چندین چالش شده است، اولاً هزینه پایین انرژی منجر به مصرف بالای آن شده است که از میانگین‌های منطقه‌ای و جهانی فراتر رفته است و شدت مصرف انرژی دو برابر میانگین جهانی است. همچنین نابرابری بین تولید و مصرف انرژی کمیودهای فصلی و اتکا به واردات بر هزینه در زمان اوج مصرف ایجاد کرده است. پرداخت یارانه انرژی همچنین بار قابل توجهی بر بودجه دولت است و بودجه را از سایر حوزه‌های حیاتی مانند زیرساخت‌ها و مراقبت‌های بهداشتی منحرف می‌کند. این موضوع سبب کاهش درآمد دولت را در نتیجه در هذفتمندی یارانه‌ها شده است و منابع کلیدی در کاهش داده و در نتیجه به کسری بودجه نیز منجر خواهد شد.

■ **توزیع منطقی کردن قیمت انرژی**
تنظیم‌سازی قیمت‌های انرژی مستلزم تعدیل آنها برای انعکاس هزینه واقعی عرضه و ارزش بازار است که مزایای متعددی دارد. قیمت‌گذاری واقعی مبتنی بر تعرفه‌گذاری پلکانی بر مصرف‌ها، می‌تواند به مصرف درون‌الگوی بهینه انرژی و تلاش‌های صرفه‌جویی منجر شود و به کاهش بار یارانه‌ها بر امور مالی دولت کمک می‌کند.

اخذ هزینه انرژی با قیمت مناسب می‌تواند تضمین کند که به صنایع در قصول سرد سال نیز گاز به‌طور پایدار می‌رسد. مرحله دوم تعرفه‌گذاری پلکانی با هدف تمایز بین مصرف‌کنندگان عادی و مشتریان بر مصرف است. در فاز دوم تعرفه‌گذاری پلکانی بر مصرف‌ها، مشترکانی که سطح مصرف آنها بالاتر از یک آستانه مشخص است، نزدیک به قیمت واقعی گاز پرداخت می‌کنند. کسانی که از گاز برای مصارف لوکس یا غیربهینه – فراتر از نیازهای اولیه – استفاده می‌کنند، به تعرفه‌های بالاتری مواجه خواهند شد.

شواهد نشان می‌دهد که بر مصرف‌ها اغلب از اقسار مرفه جامعه هستند. به طوری که مناطق شهری یک تا سه در تهران، مشتریان گان بر مصرف زیادی را در خود جای داده‌اند. در حالی که در مناطق شهری ضعیف‌تر، تعداد مشترکان بر مصرف کمتر است. این گزاره‌ها باعث شده‌است که برخی به فکر تعرفه‌گذاری پلکانی و چه بسا در یافت هزینه گاز مصرفی بر مصرف‌ها به صورت آزر بیفتند.

بر اساس قانون، وزارتخانه‌های نفت و نیرو موظفند تعرفه آب، برق و گاز مشترکین خانوارهای کشور را به گونه‌ای اصلاح کنند که با رعایت مناطق جغرافیایی کشور، تعرفه مشترکین کم‌مصرف خانوارهای محروم تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی کشور برابر صفر، مشترکین تا الگوی مصرف به‌صورت یارانه‌ای، و مشترکان بر مصرف بالاتر از الگوی مصرف به‌صورت غیر یارانه‌ای و بر اساس الگوی افزایش پلکانی (آی.پی.تی) تعیین شود.

به عقیده برخی، مبنای قانونی‌ای که در بالا آمده است، می‌تواند تا حدزادی در مدیریت مصرف انرژی در کشورمان مؤثر باشد. به ویژه با توجه به اینکه در آستانه فصل سرما هستیم و کسری تراز گاز در کشور جدی است، موضوع تعرفه‌گذاری پلکانی مجدداً مورد توجه قرار گرفته است.

به‌جای کار شناسان در هر سیاست‌گذاری که دولت انجام می‌دهد باید توجه داشته باشیم که به اقسار کم‌درآمد فشار وارد نشود. در روش تعرفه‌گذاری پلکانی اگر دقت داشته باشیم که اقسار بر مصرف مرفه پرداختی بیشتری داشته باشند و کم‌مصرف‌ها از یارانه بهره ببرند، اتفاق خوبی است. این موضوع منطقی است که نباید یارانه را به دهک‌های پردرآمد و بالای جامعه اعطا کنیم. یارانه و سوسپسید برای اقشاری است که به لحاظ درآمدی در دهک‌های پایین جامعه قرار دارند. بنابراین لازم است با اعطای یارانه‌های غیرمستقیم در حوزه گاز، بنزین و… به طبقات مرفه جامعه برهیز کنیم. ضرورتی برای اعطای یارانه به کسانی که درآمد‌های بالایی دارند، وجود ندارد. یارانه برای کمک به اقسار ضعیف است. بنابراین، روش تعرفه‌گذاری پلکانی که طبقه مرفه از یارانه استفاده نمی‌کند، منطقی است.

اقتصادسیپی

سرویس اقتصادی ۶۰۴۰۰۶۸۸۵۳۳۳

«جوان» الزامات و راهکارهای تخصیص عادلانه یارانه انرژی را بررسی می‌کند

یارانه گاز مشترکان بدمصرف را بسوزانید

در یافت واقعی قیمت گاز برای مصارف خارج از الگوی بهینه، آغاز مسیر تخصیص یارانه انرژی به نفر است

کنیم و آن را با قیمت‌های بالا صادر کنیم یا در داخل کشور مورد استفاده قرار دهیم و از واردات جلوگیری کنیم. تمامی این روندها به معنی منفعت برای کشور است. بنابراین، نیاز است به سمت بهینه‌سازی مصرف گاز حرکت کنیم و با جدیت این موضوع را در دستور کار داشته باشیم.»

وی خاطر نشان کرد: «اگر چه تعرفه‌گذاری پلکانی گاز می‌تواند نتایج خوبی به لحاظ کنترل مصرف در بخش خانگی برایمان داشته باشد، اما نباید از دیگر روش‌ها برای مدیریت مصرف غافل شومیم. به طور مثال، بهینه‌سازی وسایل گاز سوزو باید در دستور کار باشد. همچنین فرهنگ‌سازی برای استفاده صحیح از حامل‌های انرژی را هم نباید فراموش کنیم.»

■ **بسترسازی برای اعطای یارانه انرژی به نفر با تعرفه‌گذاری پلکانی بر مصرف‌ها**
سیدعلی مرتضوی کارشناس انرژی هم در مورد اهمیت نظام تعرفه‌گذاری پلکانی بر مصرف‌ها به «جوان» گفت: «موضوع قیمت‌گذاری انرژی، به ویژه گاز طبیعی، با توجه به تأثیر آن بر الگوهای مصرف داخلی، کارایی مصرف انرژی و توسعه کلی اقتصادی کشور، یک نگرانی اساسی برای ایران است. رواج قیمت‌های انرژی با یارانه شدید منجر به سطوح نامتناسب بالای مصرف انرژی داخلی شده است و عدم تعادل انرژی را ایجاد می‌کند که تمام فصول سال را تحت تأثیر قرار می‌دهد و پایداری رشد صنعتی کشور را تهدید می‌کند.»

وی ادامه داد: «این طرح به گونه‌ای طراحی شده است که اطمینان حاصل شود که یارانه‌ها برای کسانی است که بیشتر به آن نیاز دارند؛ به طوری که کسانی که به الگوی مصرف بهینه که با نیازهای اساسی و استفاده کارآمد همسو باشند، پابند باشند. همچنین یارانه در یافت خواهند کرد. همچنین مشترکان بر مصرف را با ساختار قیمت‌گذاری مواجه خواهند شد که آنها را مجبور می‌کند مصرف خود را کاهش دهند یا به میزان قابل توجهی بیشتر بپردازند. تداوم هر حله به مرحله تعرفه‌گذاری پلکانی بر مصرف‌ها به کاهش اتلاف انرژی نیز کمک خواهد کرد و منجر به استفاده کارآمدتر از منابع انرژی خواهد شد. با در نظر گرفتن قیمت واقعی گاز برای مشترکان یارانه‌ها بر مصرف انرژی، افزایش هزینه‌ها می‌تواند به مصرف انرژی خود توجه بیشتری داشته باشند و انتخاب‌های کارآمدتری داشته باشند. بلکه به تلاش‌های کلی صرفه‌جویی انرژی کشور نیز کمک می‌کند.»

این کارشناس حوزه سیاست‌گذاری انرژی در مورد اهمیت عادلانه کردن یارانه انرژی در مدل تعرفه‌گذاری پلکانی بر مصرف‌ها گفت: «یکی دیگر از مزایای مهم اجرای این مرحله دوم از مدل تعرفه این است که به عادلانه‌تر کردن یارانه‌های انرژی و هدفمند کردن یارانه‌های مصرف‌ها، می‌تواند به مصرف درون‌الگوی بهینه انرژی و تلاش‌های صرفه‌جویی منجر شود و به کاهش بار مالی یارانه‌ها بر مصرف‌ها و دولت برای یارانه‌های انرژی کمک می‌کند. اما صرفاً به این نیاز دارند، تخصیص داد. این به کاهش هزینه‌های دولت برای یارانه‌های انرژی کمک می‌کند و اطمینان می‌دهد که منابع به سمت کسانی که بیشتر به آن نیاز دارند هدایت می‌شود.»

وی ادامه داد: «علاوه بر این، اجرای این مرحله از مدل تعرفه به رفع عدم تعادل انرژی در کشور و ارتقای توسعه پایدار کمک خواهد کرد. سطوح بالای مصرف انرژی در بخش خانگی نه تنها منابع انرژی کشور را تحت فشار قرار می‌دهد، بلکه به تخریب و آلودگی محیط‌زیست نیز کمک می‌کند. با تشویق مشتریان بر مصرف برای کاهش مصرف انرژی یا پرداخت قیمت واقعی گاز برای استفاده‌های لوکس، به ایجاد بخش انرژی پایدارتر و کاهش اثرات منفی بر محیط‌زیست کمک می‌کند.»

کارشناس سیاست‌گذاری حوزه انرژی گفت: «در مجموع، دستیابی به قیمت واقعی گاز برای مصارف خارج از مدل بهینه و اجرای فاز دوم مدل تعرفه‌ای، گامی مهم در جهت رفع چالش‌های مصرف و هدر رفت انرژی در ایران است. با تمرکز بر مشتریان بر مصرف و در یافت قیمت واقعی گاز برای مصرف‌کنندگان بر مصرف باید برای مصرف بالاتر گاز، از عادلانه‌تر و برای افراد نیازمند هدفمند می‌کند. این در نهایت به بخش انرژی پایدارتر کمک می‌کند و به تضمین امنیت انرژی بلندمدت کشور کمک می‌کند.»

خواهند کرد که این موضوع سبب شدن دولت از قیمت‌گذاری و صرفه بهینه‌سازی مصرف و کاهش جدی مصرف انرژی در کشور خواهد شد و همه یارانه

انرژی مستقیم به دست مردم خواهد رسید.

■ **صلحه جبران ناب‌پذیر بر مصرف‌های گاز به بدنه اقتصاد کشور**

محمداسماعیل کفایتی، رئیس پارک نوآوری و فناوری نفت و گاز کشور در خصوص روش تعرفه‌گذاری پلکانی گاز و اثری که می‌تواند در کنترل مصرف داشته باشد، به «جوان» گفت: «قطعاً این روش تعرفه‌گذاری در مدیریت مصرف بی‌نیاز می‌شویم. روش تعرفه‌گذاری پلکانی، یک روش مناسب برای تعیین قیوض مشترکان است و نوعی حساسیت در مورد میزان استفاده از گاز در مشترکان ایجاد می‌کند. اما باید در کنار این روش به استفاده از روش‌های دیگر نیز برای بهینه‌سازی مصرف بهرذایم.»

وی ادامه داد: «درصد زیادی از مصرف گاز کشور در

بخش خانگی است و مدیریت مصرف در این بخش اهمیت بالایی دارد. استفاده از کنتره‌های هوشمند بدمصرف گام برداریم. برخی کارشناسان نیز اعتقاد دارند که پرداخت هزینه واقعی گاز توسط بر مصرف‌ها و اقسار مرفه می‌تواند در کاهش مصرف آنها دخیل باشد.

از سوی دیگر، حتی اگر میزان مصرف آنها کاهش نیابد، حداقل دولت برای مصارف غیرمتعارف یارانه پرداخت نمی‌کند. اجرای فاز دوم مدل تعرفه تعرفه‌گذاری متعدد را برای کشور به همراه دارد. یکی از مزیت‌های اصلی کاهش مصرف در بخش خانگی است. این مدل با اصلاح و کاهش مصرف لوکس در میان مشترکان بر مصرف، تضمین می‌کند که مشترکین با الگوی مصرف خود را تنظیم می‌کنند یا با قیمت واقعی گاز مواجه می‌شوند که منجر به کاهش چشمگیر مصرف بی مصرف لوکس می‌شود. در نتیجه، به دست آوردن قیمت واقعی گاز برای مصارف خارج از مدل بهینه، گامی مهم در جهت تخصیص کارآمد یارانه انرژی در ایران است. با تمرکز بر مشتریان بر مصرف و اجرای مدل تعرفه‌ای جدید، نه تنها می‌توان مصرف را کنترل کرد، بلکه قیمت‌گذاری منصفانه انرژی و شیوه‌های انرژی پایدار را در بلندمدت ارتقا داد.

تعرفه‌گذاری پلکانی بر مصرف‌ها آغاز مسیر واقعی کردن

قیمت انرژی برای مصارف خارج از الگوی بهینه است و زمینه و بستر تخصیص یارانه انرژی به نفر را فراهم خواهد کرد. با تکمیل همه‌فازهای اجرایی تعرفه‌گذاری پلکانی بر مصرف‌ها، در نهایت قیمت مصرف گاز برای مصارف خارج از الگوی بهینه معادل قیمت وارداتی گاز خواهد شد و در نهایت با اعطای سهمیه و یارانه انرژی معادل مصرف بهینه به هر خانوار، مشترکان بر مصرف به جای خرید گاز از دولت، از مشترکان با مصرف کمتر انرژی را به قیمت وارداتی یا نزدیک به آن در یافت

محمداسماعیل کفایتی

رئیس پارک نوآوری و فناوری نفت و گاز کشور

محر ومیبت بدمصرف‌ها از گاز می‌تواند یک راهکار باشد. در صورتی که مشترکان پرمصرف حاضر نباشند پسه مد پیریت مصرف‌شان پپزداند، باید گاز آنها را قطع کنیم. شاید این روش اثرگذار باشد و آنها را به سمت مدل پیریت مصرف‌شان سوق دهد

مغقول در این زمینه است.»
وی ادامه داد: «فزایش پلکانی قیمت‌ها می‌تواند کمک کننده باشد و یک عامل اثرگذار در زمینه مدیریت مصرف به شمار می‌رود. اما بدمصرف‌ها علاوه بر اینکه باید هزینه بالاتری نسبت به مصارف مغقول بپردازند، باید جریمه هم بشوند.»

کفایتی توضیح داد: «گاز دارای ارزش بالایی است و ناترازی آن مشکلات عدیده‌ای برایمان ایجاد می‌کند. مشترکان بدمصرف مشکلات زیادی برای کشور ایجاد می‌کنند. این ماده دارای ارزش صادراتی بالایی است. همچنین می‌توانیم از گاز کالا‌های با ارزش افزوده بالا به دست بیاوریم که سودآوری کلانی برای کشور دارند. بنابراین، ایجاد اجازه بدمصرف‌ها به راحتی این ماده ارزشمند را هدر دهند.»

وی ادامه داد: «محرومت بدمصرف‌ها از گاز می‌تواند یک راهکار باشد. در صورتی که مشترکان پرمصرف حاضر نباشند به مدیریت مصرف‌شان پپزداند، باید گاز آنها را قطع کنیم. شاید این روش اثرگذار باشد و آنها را به سمت مدیریت مصرف‌شان سوق دهد.»

رئیس پارک نوآوری و فناوری نفت و گاز کشور توضیح داد: «تعرفه‌گذاری پلکانی می‌تواند در مدیریت مصرف اثرگذار باشد. اما اگر مشاهده کردیم که برخی مشترکان بدمصرف نمی‌خواهند با سیاست‌های کلان کشور در زمینه بهینه‌سازی همکاری داشته باشند، باید از راهکارهای جدی‌تری برای برخورد با آنها استفاده کنیم.»

■ **تعرفه‌گذاری پلکانی گاز در جهت کنترل مصرف در بخش خانگی**

حسین محمودی‌اصل کارشناس اقتصادی نیز در ارتباط با این موضوع که توانسته‌ایم با اعمال تعرفه‌گذاری پلکانی گاز در بخش خانگی روزانه چند میلیون متر مکعب کاهش مصرف داشته باشیم، به «جوان» گفت: «قطعاً تعرفه‌گذاری پلکانی در مدیریت مصرف اثرگذار

سیدعلی مرتضوی

کارشناس سیاست‌گذاری حوزه انرژی

با تمرکز بر مشترکین بر مصرف و در یافت قیمت واقعی گاز برای مصارف لوکس، نه تنها به کنترل مصرف و ارتقای بهره‌وری انرژی کمک می‌کند، بلکه یارانه‌های انرژی را عادلانه‌تر و برای افراد نیازمند هدغه‌مند می‌کند. ا این در بخش مدیریت مصرف داشته باشیم، به «جوان» گفت: «مکعب کاهش مصرف داشته باشیم، به «جوان» گفت: «قطعاً تعرفه‌گذاری پلکانی در مدیریت مصرف اثرگذار خواهد بود.»

گاز استفاده می‌کنند؛ ا یارانه بهره‌مند شوند، بسیار مفید خواهد بود.
جامع در رابطه با اهمیت تعرفه‌گذاری پلکانی بر مصرف‌ها گفت: این روش تعرفه‌گذاری در اقصی نقاط دنیا مورد استفاده قرار گرفته و کارآئی اثب شده است. به ویژه کشورهای حوزه اسکندیناوی موفقیت‌های چشمگیری بر اثر استفاده از روش تعرفه‌گذاری پلکانی برای کنترل مصرف کسب کرده‌اند.
وی ادامه داد: با توجه به مصارف بالای گاز در بخش خانگی در کشورمان، نیاز است به سمت بهینه‌سازی

مصرف گام برداریم و سیاست‌هایی همچون تعرفه‌گذاری پلکانی را در راستای کنترل مصرف اجرا کنیم. تعرفه‌گذاری پلکانی بر مصرف‌ها در فاز اول منجر به کاهش ۲۵ میلیون مترمکعبی گاز شد و اجرای فاز دوم نیز به همین شکل تأثیرگذاری دارد. باعث کاهش چند میلیون متر مکعبی روزانه گاز در کشور و رسیدن به قیمت وارداتی گاز ادامه پیدا کند و حتی هزینه نیز باید از مشترکان بر مصرف‌ها اخذ گردد.

وی در پایان گفت: با رسیدن قیمت مصرف خارج از الگوی مصرف، به قیمت وارداتی گاز، بستر اصلی

از گاز استفاده می‌کنند؛ ا یارانه بهره‌مند شوند، بسیار مفید خواهد بود.

جامع در رابطه با اهمیت تعرفه‌گذاری پلکانی بر مصرف‌ها گفت: این روش تعرفه‌گذاری در اقصی نقاط دنیا مورد استفاده قرار گرفته و کارآئی اثب شده است. به ویژه کشورهای حوزه اسکندیناوی موفقیت‌های چشمگیری بر اثر استفاده از روش تعرفه‌گذاری پلکانی برای کنترل مصرف کسب کرده‌اند.
وی ادامه داد: با توجه به مصارف بالای گاز در بخش خانگی در کشورمان، نیاز است به سمت بهینه‌سازی

گاز استفاده می‌کنند؛ ا یارانه بهره‌مند شوند، بسیار مفید خواهد بود.

جامع در رابطه با اهمیت تعرفه‌گذاری پلکانی بر مصرف‌ها گفت: این روش تعرفه‌گذاری در اقصی نقاط دنیا مورد استفاده قرار گرفته و کارآئی اثب شده است. به ویژه کشورهای حوزه اسکندیناوی موفقیت‌های چشمگیری بر اثر استفاده از روش تعرفه‌گذاری پلکانی برای کنترل مصرف کسب کرده‌اند.

وی ادامه داد: با توجه به مصارف بالای گاز در بخش خانگی در کشورمان، نیاز است به قیمت وارداتی گاز، بستر اصلی

از گاز استفاده می‌کنند؛ ا یارانه بهره‌مند شوند، بسیار مفید خواهد بود.